

Lehistan Elçisi Karol Boscamp Lasopolski'ye Babıalı Tarafından Uygulanan Teşrifat ve Kabul (1776-1778)¹

Hacer TOPAKTAŞ ÜSTÜNER*

Öz: Karol Boscamp Lasopolski'nin İstanbul elçiliği, 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra Osmanlı Devleti ile Lehistan arasındaki ilişkileri iyileştirme politikalarının önemli bir göstergesidir. Osmanlı yönetimi tarafından elçinin sınırda karşılanmasından Osmanlı başkentine kamusal girişine, sultan ve veziriazam huzurunda kabulüne, sunulan hediyelere ve tayinatına varıncaya dek XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı teşrifat geleneklerinin önemli bir örneği olarak ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda elçilik kabul seremonileri, Osmanlı yönetiminin bir elçi için gerek merkezde gerekse yerel idarecilerle koordinasyonu nasıl gerçekleştiğini, bir elçiyi ağırlamanın devlet daireleri arasında ne gibi hazırlıklar ve protokoller gerektirdiğini de sergilemektedir. Boscamp'ın elçiliğinin önemli sahnelerinin heyette yer alan ressam Kamsetzer tarafından resmedilmiş olması, XVIII. yüzyılda Babıalı'nın yabancı elçilere uyguladığı teşrifatin ve yapılan merasimlerin canlı tasvirlerini görmeye imkân tanımaktadır. Bu bağlamda makale, Boscamp'ın elçiliğini hem Osmanlı hem Polonya arşiv kaynaklarına dayanarak incelemekte, detaylı bir biçimde Osmanlı yönetiminin protokol kaidelerini, önemli bir unsur olan hediyeleşmeyi ve elçiye verilen tayinatı konu edinmektedir. Çalışmanın gösterdiği üzere Boscamp, Babıalı tarafından kadim teşrifat kuralları doğrultusunda ve iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine yönelik bir çabayla ağırlanmıştır. Ayrıca Jan Chrystian Kamsetzer'in çizdiği resimler, Sultan I. Abdülhamid ile birlikte dönemin önemli bürokratlarının nadide tasvirleri olarak dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Osmanlı-Leh ilişkileri, Lehistan, elçi, diplomasi, Karol Boscamp Lasopolski, teşrifat, Jan Chrystian Kamsetzer

Protocol and Reception for the Polish Envoy Karol Boscamp Lasopolski by the Ottoman Porte (1776-1778)

Abstract: Embassy of Karol Boscamp Lasopolski in Istanbul shows the policies of improving the relations between the Ottoman Empire and Poland-Lithuanian Commonwealth after the Ottoman-Russian War of 1768-1774. From the reception of the Polish envoy by the Ottoman administration at the border, to his public entrance to the Ottoman capital, and his audience in the presence of the Sultan and the Grand Vizier, gifting and

¹ Bu makale, İstanbul Üniversitesi BAP tarafından desteklenen N-51043 numaralı proje kapsamında hazırlanmıştır. * Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Leh Dili ve Edebiyatı Ana-bilim Dalı. ORCID: 0000-0002-6292-5282 Hacer Topaktaş Üstüner, Türkiye Bilimler Akademisi, Üstün Başarılı Genç Bilim İnsanları Ödülleri Programı tarafından desteklenmektedir (TÜBA-GEBİP - 2017/35).

allowance (tayinat), the embassy of Boscamp's reception comes to the fore in the second half of the XVIIIth century as an important example of Ottoman protocol traditions. At the same time, his reception shows the coordination of the Ottoman administration for an envoy, both at the headquarters and with the local authorities, and how the preparations and reception of an envoy require between different government offices. The fact that the important scenes of Boscamp's embassy were painted by the embassy painter Kamsetzer made it possible to see the vivid depictions of the protocol and ceremonies performed by the Porte to foreign envoys. In this context, the article analyses the embassy of Boscamp on the basis of both Ottoman and Polish archival sources and deals with the protocol rules of the Ottoman administration, the gifting and his allowance in detail. As the study shows, Boscamp was hosted by the Porte in accordance with the established protocol rules and with an effort to improve the relations between the two countries. (Jan Chrystian Kamsetzer's paintings also draw attention as the rare depictions of the important bureaucrats of the period together with Sultan Abdulhamid I.)

Keywords: *The Ottoman Empire, Ottoman-Polish relations, The Poland-Lithuania, envoy, diplomacy, Karol Boscamp Lasopolski, Ottoman protocol, Jan Chrystian Kamsetzer*

Giriş

Osmanlı Devleti'nde fevkalade ve daimî yabancı elçilerin ağırlanması belirli teşrifat kaidelerine göre yürütülmüştür. İlk dönemlerden itibaren belirlenen kurallar bazı ufak değişiklikler dışında devam ettirilegelmiş, uygulanan teşrifatta elçinin geliş amacı, taşıdığı unvan ve gönderen devlet ile Osmanlı Devleti'nin ilişkileri etkili olmuştur. Osmanlı sarayı, elçilere uygulanan merasimleri, alınan ve verilen hediyeleri ve harcama bedellerini kayıt altına almış, gerektiğinde bu kayıtlara başvurarak yeni elçilere nasıl muamele edileceğine karar vermiştir.² Savaşlar, barışlar, ticari antlaşmalar, hükümdarların tahta çıkışları gibi çeşitli sebeplerle gönderilen elçilerin karşılanması ve ağırlanması ev sahibi ülkenin yüceliğini ve misafir elçinin ve ülkesinin taşıdığı ehemmiyeti göstermesi bakımından önem arz etmiştir. Elçilerin unvanlarına ve görev mahiyetlerine göre uygulanan teşrifat da değişiklik göstermiştir. XVIII. yüzyılda daimî elçilerin dışında İstanbul'a gönderilen yabancı fevkalade elçilerin sayısı da oldukça artmış, bu elçilerin ağırlanması Osmanlı teşrifat müessesesini oldukça meşgul etmiştir.³

XV. yüzyıl başlarından itibaren ikili ilişkilerin sürdüğü Lehistan ile Osmanlı Devleti arasında yoğun bir şekilde fevkalade elçi gönderme ve kabulü yaşanmıştır.⁴ 1699 Karlofça Antlaşması sonrası uzun süren barış döneminde de farklı

² Bu türden Osmanlı kaynakları için bkz. (Tarım, 2010).

³ Bu konuda bkz. (Kütükoğlu, 1989; İpşirli, 1995; Şahin, 2001; Karateke, 2004 ve 2007; Tevki'i Abdurrahman Paşa, 2011; Mehmed Es'ad Efendi, 2012; Renda, 2013; Yıldırım, 2014; Özen Yılmaz, 2014).

⁴ Lehistan'ın Osmanlı Devleti'nde daimî bir elçiliği kurulamamıştır. Gelen elçiler fevkalade elçi statüsüne sahip olmuştur. 1924'te Ankara'da açılan Polonya elçiliği, Polonya'nın Türkiye'deki ilk daimî statülü elçiliğidir. Bkz. (Topaktaş, 2014a).

gelişmeler vesilesiyle birçok sefaret oluşturulmuştur. Bunlardan Rafał Leszczyński (1700), Stanisław Chomętowski (1712-1714), Paweł Benoe (1742), Karol Boscamp Lasopolski (1776-1778) ve Franciszek Piotr Potocki'nin (1789-1792) elçilikleri bu yüzyılda ön plana çıkmaktadır. XVIII. yüzyıl öncesi Lehistan ile yaşanan anlaşmazlık ve savaşları müteakip gönderilen elçilik heyetlerinin sayıca yüksek olduğu görülmektedir. Mesela Jan Gniński'nin 1677-1678 tarihli sefreti buna bir misaldir. Zira kendisi yaklaşık 500 kişi ve 1000 atla Osmanlı başkentine gelmiştir. Ancak XVIII. yüzyılda bu kalabalık heyetler yerine daha az kişiden mürekkep kafilelerle İstanbul'a gelen Lehistan elçileri, hem yeni yüzyılda bütün Avrupalı devletlerin elçilik heyetlerindeki sayısal azalmaya uygun davranmış hem de kaç kişi olursa olsun aynı meblağda tesviye edilen tayinatı daha verimli kullanmak istemişlerdir. Diğer yandan söz konusu elçilikler esnasında Osmanlı-Leh sınır başı olan Hotin'den ve Boğdan'dan başlamak üzere elçilere gösterişli törenler tertip edilmeye ve hediyeleşmelere devam edilmiştir.⁵ Bu bağlamda makale, belirtilen çerçevede XVIII. yüzyılın dikkat çeken elçiliklerinden birisi olan Boscamp'ın sefaretini Babıalı tarafından ağırlanışını ve buna yönelik merkezi ve yerel idareciler tarafından yürütülen bürokratik koordinasyonu incelemektedir.

Osmanlı Devleti'ne Gelen Avrupalı Elçilere Yönelik Hazırlıkların Arka Planı

Merkez ile Yerel Merciler Arasında Planlama

Osmanlı Devleti'nde devlet bürokrasisinin gelişip belirli bir nizamda yürütülmesini müteakip Osmanlı topraklarına gelen yabancı elçilere uygulanacak muamele geleneksel bir düzen içerisinde uygulanmaya başlanmıştır. XVI.-XVII. yüzyıllar itibarıyla mutat hale gelen bu gibi pratikler, evvela elçinin unvanı ve geldiği ülke ile Osmanlı Devleti'nin ilişkilerinin durumuna göre Osmanlı sınırında törenle karşılanıp güvenli bir şekilde başkente ulaştırılmasını gerektirmiştir. Bu bağlamda sınır boylarındaki yerel idareciler elçinin karşılanması ve kendi idari bölgesi içerisinde güvenli bir biçimde ve istekleri karşılanmak suretiyle yolculuğunun sürdürülmesiyle mükellef kılınmıştır. Bu süreçte merkezden gelen emirlerle sınır boylarındaki eyaletlerin beylerbeylerinden birisi veya kıdemli bir vezir gibi yerel idareciler yoluyla, gelecek elçinin Babıalı tarafından kabul edildiğinin ilgili devlete bildirilmesinin ardından merkezden elçi için mihmandar, kapıcıbaşı ve tercüman atanmıştır (Unat, 1992: 32-34). Bu mihmandar, kapıcıbaşı ve tercüman, elçinin gelişine yakın bir zamanda ilgili sınır bölgesine giderek burada yerel idarecilerle koordineli bir halde elçi için gerekli hazırlıkları yapacaktır. Elçiler eğer varsa bir nehirde, yoksa belirlenen bir alandaki noktada diğer ülke sınırından

⁵ Lehistan elçilerine yapılan karşılama ve kabuller için bkz. (Kołodziejczyk, 2003 ve 2006; Wasiucionek, 2011 ve 2012; Topaktaş, 2014b; Kaczka, 2019).

verilen bir mazbata ile Osmanlı topraklarına alınmıştır. Bazı durumlarda karşılıklı elçi teatisi yani elçi mübadelesi söz konusuysa her iki ülke elçisi için aynı zamanda mütekabiliyet esasına uygun bir merasim tertip edilmiştir. Nehirde karşılama yapılacaksa her iki tarafın yetkililerini ve elçileri taşıyan iki sal veya gemi, nehir ortasında buluşarak elçi mübadelesi aynı anda yapılmış ve nehrin hemen kıyısında büyük kalabalıklar seyrettiği halde ilk karşılama töreni gerçekleştirilmiştir.⁶ Bu törenler kamuya açık olarak icra edilmiş ve meraklı pek çok kişi tarafından seyredilmiştir. Burada elçi için hazırlanan mahalde ikramlar sunulmuş ve elçinin her türlü iâşesi karşılanıp memnun edilmesine gayret edilmiştir. Eğer sınırda nehir yoksa belirlenen bir noktada elçi bir sınırdan diğerine geçiş yapmıştır. Yer yer at üzerinde elçi mübadelesi yapılması da söz konusudur. Rusya, Lehistan gibi Doğu Avrupa ülkelerinden gelen elçiler için organizasyon genelde Hotin, Eflak ve Boğdan Voyvodalığı'nın yerel idarecileri tarafından yerine getirilmiştir. İsveç ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun elçileri için Erdel Beyi, Eflak Voyvodası, Silistre ve Budin valisi gibi yerel yöneticilerin sorumluluğunda ve gözetiminde belirlenen bir mahalde bazen Tuna, Sava Nehirleri üzerinde veya kıyısında tören düzenlenmiştir.⁷ Batı Avrupa ülkelerinden gelen elçiler güzergaha göre deniz yoluyla ya da Balkanlar'da belirlenen noktalarda Osmanlı topraklarına geçiş yapmıştır.

Misafir elçi alayının sınırda kamusal bir törenle Osmanlı topraklarına girişini yapmasının ardından ilgili yerin idarecileri tarafından birkaç gün ağırlandırmakta ve İstanbul'a yolculuk planı oluşturulmaktadır. Bu bağlamda Lehistan elçileri için genelde önce Hotin Muhafızı, ardından Boğdan Voyvodası Yaş şehrinde gerekli tedbirleri almaktadır. Elçinin ağırlanması için oluşan masraflar ya yerel idarecilerin merkeze vermekle yükümlü olduğu yıllık vergiden düşülmekte, ya da yerli halktan karşılanmak suretiyle halkın devlete ödeyeceği çeşitli vergilerden karşılanmaktaydı. Yani elçilerin ağırlandığından doğan maddi külfet, kamusal bir görev addedilerek yerel tebaadan, vergilerine mukabil, karşılanmaktadır. Sınırdan İstanbul'a kadar sürecek seyahat için ayrı bir muamele yapılmakta, fevkalade elçilere "yol baha" adıyla bir tayinat verilmektedir (Topaktaş, 2015). Elçi ve heyetinin önceden belirlenen güzergaha göre İstanbul'a yolculuğu planlanmakta, hangi gün nerede duraklayacakları, yani menzilleri belirlenmektedir. Bu nedenle merkezden sancak beyi, voyvoda, vali, naib, kadı ve mütesellim gibi yerel mülki idarecilere gönderilen ilamlarla kendilerinden elçinin hem güvenliğini sağlaması hem de ihtiyaçlarını gidermesi istenmekteydi. Mihmandar eşliğinde ve güvenliğini sağlamakla mükellef yeniçerilerle yolculuk eden elçilik heyeti, İstanbul yakınlarına kadar bu tertibatla yolculuk etmektedir. Elçinin seyahati esnasında,

⁶ Bu gibi bir örnek için bkz. (Itzkowitz, Mote, 1970).

⁷ Bu gibi örnekler için bkz. (Schweigger, 2004: 27-28; Ralamb, 2008: 30-35; Werner, 2011: 17-21; Kolçak, 2019: 23-36).

önceden belirlenmiş meblağdaki günlük tayinatı yerel halktan vergilerine mukabil alınmaktadır. Mihmandar, elçinin tayinatının sağlanması noktasında yerel idareciler ile halk ve elçi arasındaki koordinasyonu sağlamaktadır.

Merkezi Yönetim Tarafından Başkentte Yapılan Hazırlıklar ve Uygulamalar

Yeni bir elçi geleceğinin ilgili devlet tarafından Babıali'ye bildirilmesi ve onay alınmasının ardından İstanbul'da da ciddi bir hazırlık süreci yaşanmaktadır. Öncelikle Hariciye Nezareti'nin kurulmasından önce dış işlerinin yürütüldüğü reisülküttaplık kurumu elçilerin ağırlanması ile ilgili yazışmaları ve hazırlıkları koordine etmektedir (Ahışhalı, 2001: 197-214). Bu anlamda erken dönemlerde İstanbul'da Orta ve Doğu Avrupa devletlerinin elçilerinin konakladığı "Elçi Hanı"nda gerekli hazırlıklar yapılmaktaydı (Eyice, 1995; Kütükoğlu, 1989). Venedik, İngiltere, Fransa gibi ülkelerin elçileri ise genelde Galata'da ikamet etmektedir. Ayrıca, elçinin İstanbul'da güvenliğinin sağlanması için özel olarak "Divan-ı Hümayun Çavuşları" görevlendirilmektedir. Yine iki devlet arasındaki mutabakat uygulamalara bakılarak unvanı, geliş sebebi gibi kriterler göz önüne alınarak elçinin günlük tayinatı belirlenmektedir. Fevkalade yabancı elçilere görevlerinin ilk altı ayında tayinat ödemesi yapılmaktadır. XVIII. yüzyılda elçilik heyetleri artık Elçi Hanı'nda kalmayı yeğlememeye başlamışlardır. Bu yüzden her gelecek yeni fevkalade elçi için yeni bir konağın merkezi yönetim tarafından kiralanması yoluna gidilmiştir. "İcare bedeli", elçinin tayinatına ek olarak baş muhasebe bürosu tarafından karşılanmıştır. Ayrıca bazı elçiler için konaklarını tefriş etmelerine yönelik "mefruşat baha" adıyla tek seferlik bir ödenek de baş muhasebe tarafından tahsis edilmiştir. Tayinat ödemelerinin yapılması için elçinin başvuruda bulunması gerekmektedir. Yani, her bir elçi için Osmanlı Devleti'nin birçok bürosu arasında bir yazışma süreci ve koordinasyon yürütülmekteydi.

Yeni elçinin İstanbul yakınlarına kadar ulaşmasının ardından elçi alayı, Osmanlı yetkilileri tarafından karşılanmakta, İstanbul'a girişinin merasimle yapılması için bir program hazırlanmaktadır. Buna göre oldukça gösterişli bir giriş yapılarak Pera'daki konağına ulaştırılması yabancı elçiler için bir prestij meselesidir. Bu nedenle uzun uzadıya yapılan detaylı bir programla Osmanlı yetkilileri ve askeri birlikleri eşliğinde elçilik alayı İstanbul'a kamusal giriş yapmaktadır. Elçiye konağına kadar eşlik edilmesi de gelenektir. Elçiler, konaklarına yerleştirildikten sonra reisülküttaplıkla irtibat halinde önce veziriazam sonra sultan huzurunda kabulleri için gün tespiti yapılmakta, bu esnada yürütülecek teşrifat belirlenmektedir. Merkezi yönetimin iş yoğunluğuna ve gündemine bağlı olarak bu kabuller bazen uzun zaman almaktadır. Elçinin gelişinden birkaç gün sonra gönderilen dergâh-ı ali çavuşuyla elçiye davet iletildi. Evvela Paşa Kapısı'nda

veziriazam huzurunda bir tören düzenlenmekte; elçi, konağından resmi bir törenle alınarak askeri eskortlar eşliğinde veziriazamın makamına ulaştırılmaktadır. Veziriazamın kabul odasında Osmanlı bürokratik geleneklerine uygun bir usulde elçi kabulü gerçekleşmektedir. Veziriazamın huzurunda tabureye oturtulan elçi, hükümdarından getirdiği güven mektubunu (itimadname) tören esnasında sunmaktadır. Ardından elçi ve maiyeti için özel olarak hazırlanan, kumaşları ve kürkleri elçinin mertebesine göre farklılaşan çeşitli hilatlar (kürk) giydirilmektedir. Buna mukabil çeşitli ikramlardan mürekkep bir ziyafet verilmesi de âdettendir (Şahin, 2001: 26-32). Hem hilatların bedeli hem de verilen ziyafetin masrafları baş muhasebe bürosundan karşılanmaktadır. Bu ise sarayla baş muhasebe arasında birtakım yazışmaları ve planlamayı gerektirmektedir.

Yer yer iki üç ayı bulan bir süre zarfında elçi, sultanın huzuruna kabul edilmektedir (Renda, 2013). Genellikle yeniçerilere mevaciclerinin verildiği salı günleri, mutantan törenlerle elçilerin sultanın huzuruna kabulleri sağlanmıştır. Elçi, debdebeli bir merasimle, gönderilen atlarla konağından alınarak Tophane İskelesi'nde karşılanmakta, kalabalık ve uzun bir kamusal tören tertibatıyla Topkapı Sarayı'na getirilmekte, önemli mülki amirler, diğer ülke diplomatları ve bir kısım asker olduğu halde saraya giriş yapmaktadır. Elçinin getirdiği hediyeler görülebilir bir yerde sergilenmektedir. Arz Odası'nda gerçekleştirilen kabulde sultanın huzuruna bütün elçilik mensupları değil, sadece elçi ve heyetin önemli şahısları alınmaktadır. Belirli teşrifat kuralları çerçevesinde elçi, hükümdarından sultana hitaben yazılan güven mektubunu sunmakta, tercümanlar vasıtasıyla çeviriler yapılmakta, ardından sultanın elçiye hitabıyla devam edilmektedir. Sonrasında elçi ve heyetin önemli şahıslarına sunulan hilatlarla tören son bulmakta, ziyafete geçilmektedir (Şahin, 2001: 32-38). Sultan huzurundaki kabul törenlerinin olmazsa olmazlarından birisi de hediyeleşmedir. Yabancı elçiler, hükümdarları adına sundukları pahalı armağanlarla sultana verilen kıymeti gösterdikleri gibi sultanlar da elçilere ihsan ettikleri genellikle pahalı kaftanlardan mürekkep hediyelerle elçilere mukabele etmişlerdir.⁸ Ziyafetin yapıldığı salonda kurulmuş birkaç sofrada elçi ve maiyeti merkezi hükümetin önemli bürokratlarıyla yemek yemektedir. Yine veziriazam, reisülkütab, kâhya, kapıcıbaşılar, çavuşbaşı, tezkireciler, dragomanlar ve diğer önemli bürokratlar törenlerde hazır bulunmaktadır.

Sonraki süreçte fevkalade elçi, İstanbul'a geliş maksadına göre görevini yürütürken İstanbul'a geldiği ilk günden itibaren yapılan hesaplamalarla merkezi yönetimden tayinatını alabilmektedir.⁹ Tayinatlar geriye dönük ödeme usulüne

⁸ Osmanlılarda diplomatik hediyeleşme için bkz. (Reindl-Kiel, 2005, 2009 ve 2015; Talbot, 2016).

⁹ Babali'ye gelen elçiler, daimî veya fevkalade olarak statülerine göre tayinat almışlardır. Genel itibarıyla daimî statülü elçilere tayinat verilmemiştir. Mesela XVIII. yüzyılda fevkalade elçilere görevlerinin ilk 6 ayında tayinat tahsis edilmiş (bu süre çok sıklıkla uzatılmış), istisnai olarak Avusturya Kapu Kethüdası ve Rusya Kapu Kethüdası'nda olduğu gibi daimî statülü elçilere düşük bir meblağ olsa da tayinat verilmiştir. Bkz. (Topaktaş, 2015).

göre verilmektedir (Topaktaş, 2015). Bazı elçilerin tayinatlarının yetmediği gerekçesiyle sundukları arızalar/dilekçeler değerlendirilmekte, yer yer ayrıca takviye maksadıyla atıyyeler ihsan edilmektedir. Tayinat ödemeleriyle ilgili muhatap büro yine baş muhasebedir. Burada yapılan hesaplamalar ve onayların ardından ödemeler yapılmaktadır. Ayrıca elçinin yolculuğu esnasında yapılan tayinat harcamaları da daha sonraki yılın vergi hesaplamaları esnasında gündeme gelmekte ve yer yer tenzilat uygulanmaktadır. Yani yerli ahalinin vergisinden düşülecek meblağ hesaplanırken, elçinin tayinatı için harcadığı değerlerin bir kısmında indirim yapılması merkezi yönetimin çok sık başvurduğu bir uygulamadır.

Bir yabancı fevkalade elçinin Osmanlı topraklarına girişi, yolculuğu ve merkezde yapılan uygulamalar, elçinin ülkesine dönerken de aynı şekilde yerine getirilmiştir. Veda kabulleri aynı tertibatta icra edilmiş, hediyeler sunulmuş ve ziyafetler verilmiştir. Elçi, atanan mihmandarı ve güvenliğini sağlayan çavuşlar eşliğinde Osmanlı sınırına kadar uğurlanmış, sınırda icra edilen törenle de ilgili devletin yetkililerine teslim edilmiştir. Bütün bu sürecin işleyişinde merkezle yerel idare ve aynı şekilde yine Osmanlı yönetimiyle elçi gönderen ülke arasında yoğun bir koordinasyon yürütülmüştür.

XVIII. Yüzyılda Bir Leh Elçisinin Karşılması ve Ağırlanması

Boscamp'ın Elçiliğinin Ortaya Çıkışı, Hotin'de Karşılama ve İstanbul'a Yolculuk

1764 yılında Rusya'nın da desteğiyle kral olarak seçilen Stanisław August Poniatowski (h. 1764-1795) krallığını resmen bildirmek üzere elçisi Tomasz Aleksandrowicz'i (1764-1766) Babıali'ye göndermiş, ancak sınırda uzun süre bekletildikten sonra elçinin İstanbul'a gelişine izin verilmişti. 1772'de Lehistan, komşuları Rusya, Prusya ve Avusturya tarafından birinci taksime uğramış, 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı esnasında sekteye uğrayan Osmanlı-Lehistan ilişkilerinin tekrar rayına oturtulması ve iyileştirilmesi gereği belirlemiştir (Konopczyński, 1936a: 259-266 ve 1936b: 372-374; Michalski, 1982: 596-597; Filipczak, 2000: 20). Rusya'nın da elçi gönderilmesine olumlu bakması üzerine Kral Poniatowski, döneminde Lehistan hizmetine giren diplomatlarından Karol Boscamp Lasopolski'yi (?-1794) Osmanlı Devleti'ne göndererek iki taraf arasındaki bazı hususları yoluna koymak istemiştir. Aynı şekilde Babıali de Seyyid Numan Bey'i (1732?-1788) Lehistan'a göndererek ikili ilişkileri yoluna koymak istemiş ve Lehistan'ı kendi tarafına çekmeyi amaçlamıştır (Ahmed Cevdet Paşa, 1312/1895: 158-159; Uzunçarşılı, 1995: 196; Unat, 1992: XIII). Böylece iki devlet arasında bir nevi elçi teatisi yapılarak, uzun süredir çeşitli sebeplerle zedelenen siyasi ve ticari

münasebetlerin iyileştirilmesi umulmaktadır.¹⁰

İkili ilişkileri düzenlemek üzere görevlendirilen Boscamp, 9 Kasım 1776'da Varşova'dan yola çıkmıştı.¹¹ Babıali tarafından gerekli hazırlıkların yapılmasının ardından kendisine atanan mihmandarı Ali Ağa ile tercümanı Zyg-munt Pangali Leh elçisini karşılamak üzere 15 Eylül'de İstanbul'dan Hotin'e yola çıktı. Dergâh-ı Ali gediklilerinden Ali Ağa 300 gurusu harcırahla Boscamp'a mihmandar olarak atanmıştı.¹² Leh elçisi, maiyetiyle birlikte bando ekibi eşliğinde 1 Aralık'ta Osmanlı-Leh sınırındaki Kamaniçe'ye ulaştı.¹³ 4 Aralık 1776'da İzvançe'den (Zwaniec) Osmanlı sınır başı olan Hotin'e geçişi için Dinyester (Turla) Nehri üzerinde geçiş resmi düzenlendi. Elçinin Kamaniçe'ye girişi ve Hotin'de bir saldan diğerine geçişi elçilik heyetinde bulunan saray ressamı Jan Chrystian Kamsetzer (1753-1795) tarafından canlı bir şekilde resmedildi¹⁴ (Resim-1, 2/1, 2/2).

Resim-1 (Boscamp'ın Kamaniçe'ye Girişi, ressam Jan Christian Kamsetzer, AGAD, ZP, 236, 82)

¹⁰ Boscamp'ın elçiliğinin farklı yönleri için bkz. (Topaktaş Üstüner, 2019). Seyyid Numan Bey'in elçiliği için bkz. (Topaktaş Üstüner, 2020)

¹¹ Biblioteka Czartoryskich w Krakowie, (B. Czart.) rękopis (rkps) 840: 587-626; Archiwum Główne Akt Dawnych (AGAD), ZP, 236, muhtelif sayfalar. Boscamp'ın yolculuk günlüğü için bkz. (Szrednicki, 2004: 109-130).

¹² Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), C.HR., 111/5521.

¹³ AGAD, ZP, 236: 82-86.

¹⁴ AGAD, ZP, 236: 82-86.

Resim-2/1 (Boscamp'ın Dinyester Nehri Üzerinden Hotin'e Geçiş Töreni, ressam Jan Christian Kamsetzer, AGAD, ZP, 236, 84)

Resim-2/2 (Boscamp'ın Dinyester Nehri Üzerinde Salda Osmanlı Yetkilileri Tarafından Karşılanması, ressam Jan Christian Kamsetzer, AGAD, ZP, 236, 84)

Boscamp'ın elçilik heyeti XVIII. yüzyıl kıstaslarında çok kalabalık sayılmaz. Osmanlı sınırında Hotin'de yetkililerce tutulan kayda göre 10 asilzade ve 40 kişilik personel olmak üzere heyeti 50 kişiden oluşmaktaydı.¹⁵ Heyetteki önemli

¹⁵ AGAD, ZP, 236, 85-86.

kişiler arasında;

Heyet Sekreteri Kajetan Chrzanowski

Sekreter Antoni Dzieduszycki

Sekreter August Kicki

Sekreter Franciszek Ryx

General Major Ernest Cocceji (Karol Fryderyk Ernest de Cocceji)

General Karol Ludwik Ficher

Heyet başkanı Major d'Otée

Kapitan Lechmann

Kral Poniatowski'nin ailesiyle bağlantılı, asilzade titri olan 2 genç

Elçiliği resmetmek üzere mimar ve ressam Jan Chrystian Kamsetzer

Ayrıca 10 asilzade ve 14 saray erbabı yer almaktaydı (Michalski, 1982: 596; Konopczyński, 1936a: 259).

Hotin'de bulunan Osmanlı Devleti'nin yerel idarecileri tarafından karşılanan Boscamp için ilk olarak Hotin'de bir ziyafet verilerek elçinin gönlü edildi.¹⁶ Ardından Boğdan'a ulaşan elçi, Yaş şehrinde Boğdan Voyvodası Grigory Gika (1764-1777, Grigore al III-lea Ghica) tarafından ağırlandı. Yaş şehrine girişi de ressam Kamsetzer tarafından kaydedildi¹⁷ (Resim-3). Bu resimde de Leh elçisinin ve heyetinin kalabalık içerisinde şehre girişi ve bunun yerel ahali tarafından görüldüğü ilgi dikkat çekmektedir. Resimde sırasıyla;

- 1- Yaya Boğdan askerleri
- 2- Süvari Boğdan askerleri
- 3- Mihmandar
- 4- Askerlerin eşlik ettiği elçinin arabası
- 5- Elçinin oğulları ve diğer heyet mensuplarının arabası
- 6- Çuhadarların yönlendirdiği atlar
- 7- Elçinin maiyeti
- 10- Boğdan Voyvodası
- 11- Yaş şehrine yer verilmiştir.

¹⁶ AGAD, ZP, 236: 84; (Srzednicki, 2004: 117-123).

¹⁷ Jan Chrystian Kamsetzer, (1753-1795), Orszak poselski Karola Boscampa wjeżdżający do Jass, stolicy Mołdawii, 18.12.1776 rok, Muzeum Narodowe w Krakowie (MNK) XV-Rr-2500.

Resim-3 (Boscamp ve Heyetinin Yaş Şehrine Girişi, ressam Jan Chrystian Kamsetzer, MNK, XV-Rr-2500)

Belirli bir güzergahı izleyen heyet 12 Şubat 1777'de İstanbul'a kamusal girişini yaptı. Nitekim Fındıklılı Şemdanizade Süleyman Efendi, "Safer'in gurre-sinde (12 Mart 1777) Âsitâne'ye Leh elçisi geldi. Başlı başına (Poniatowski'nin) Leh kiralı olduğunu tasdik ettirdi." diye yazarak bunu belirtmektedir (Fındıklılı Şemdanizade Süleyman Efendi, 1976: 46). Boscamp'ın İstanbul yakınlarında şehre kamusal girişi öncesi Osmanlı yetkilileri ile yaptığı görüşmeye dair bir kesit yine Kamsetzer tarafından karakalemle resmedilmiştir¹⁸ (Resim-4). Elçi, buradaki resimde 2 numaralı yerde oturmakta ve elinde lüle içer halde bulunmaktadır. Bu resim günümüzde henüz literatürde geçmemekte ve resmin Kórnik Kütüphanesi'nde olduğu tarafımızca ortaya konulmaktadır. Ancak üzerinde resme dair bir açıklamanın bulunmaması ve kenarlarından kesilmiş halde olması nedeniyle, resmin tam olarak nerede ve ne zaman çizildiğini tespit etmek mümkün olamamaktadır. Buna göre resimde;

¹⁸ Jan Chrystian Kamsetzer, (1753-1795), Stambul, Biblioteka Kórnicka PAN, A O XVI 1023.

1. Platform
2. Elçi
3. Kapıcıbaşı
4. Teşrifatçı Efendi
5. Tercüman Pangali
6. Süvariler ve elçiliğin diğer üyeleri
7. Türk eskortlar
8. Elçinin ekipmanları ve arabaları
9. Merasim için süslenmiş çadır

yer almaktadır.

Resim-4 (İstanbul Yakınlarında Boscamp ve Osmanlı Yetkilileri, ressam Jan Christian Kamsetzer, Biblioteka Kórnicka PAN, A O XVI 1023)

Osmanlı Başkentinde Teşrifat ve Ağırlama

Lehistan elçilik heyeti 12 Şubat'ta İstanbul'a kamusal girişini yapacaktır. Elçilik ressamı Kamsetzer, Boscamp'ın Pera'ya (Beyoğlu) giriş törenini resmetmiştir.¹⁹ (Resim-5) Bu resmin altındaki açıklamalar bizlere merasimle ilgili önemli bilgiler sunar. Törende hangi Osmanlı bürokratlarının ve heyetten kimlerin hazır

¹⁹ Jan Chrystian Kamsetzer, (1753-1795), Uroczysty wjazd orszaku poselskiego Karola Boscampa do Konstantynopola, 12.02.1777 rok, MNK XV-RR-2499.

bulunduğu resimden anlaşılabilir. Burada suluboya peyzaj görünümüyle olay tasvir edilir, kamuya açık bu töreni meraklı İstanbullular da seyretmektedir. Ayrıca Osmanlı ve Leh heyetlerindeki önemli kişiler de numaralandırılmış olarak yazılmıştır. Buna göre;

- 1- At üzerinde kılavuz çavuş
- 2- Piyade yeniçeri ortası
- 3- Aşçıbaşı ve bayraktar
- 4- Çorbacı ve yeniçeri orta bölüğünün ağası
- 5- 40 kişilik süvari çavuşu
- 6- Atlı yamaklar
- 7- Sultanın atlı subayları
- 8- Eski oğlanlar
- 9- Atlı olarak kahya ve subaşı
- 10- Elçinin seçkin trampetçileri
- 11- Baş atlı
- 12- Yaya olarak elçinin çuhadarları
- 13-14 yaya uşak
- 14- Baş uşak ve yardımcı uşaklar, hizmetçiler
- 15- Atlı halde dil oğlanları
- 16- Binbaşı d'Otee
- 17- Elçilik süvarileri ile Türk muhafızlar
- 18- Haberci çavuş
- 19- Tercüman Pangali
- 20- Heyet sekreteri
- 21- Elçinin oğulları
- 22- Devadcı çavuş
- 23- Çavuşlar emini
- 24- Çavuşlar kâtibi
- 25- Teşrifatçı kalfası
- 26- Elçi Boscamp
- 27- Leh muhafızlar

yer almaktadır.

Resim-5 (Boscamp ve Heyetinin Pera'ya Girişi, ressam Jan Chrystian Kamsetzer, MNK XV-RR-2499)

Boscamp, İstanbul'a kamusal girişinin ardından kendisi için kiralanan konağa yerleştirilir. İstanbul'da kiralanan konağın Galata'da olduğu Osmanlı kayıtlarından anlaşılmaktadır.²⁰ Ayrıca Sultan I. Abdülhamid'in (h. 1774-1789) yazlık sarayının olduğu Kağıthane'de elçi onuruna bir ziyafet verilmiştir. Kaynaklara göre bu ziyafet de Kamsetzer tarafından resmedilmiştir, ancak 1939'a kadar Krakov Czartoryski Müzesi'nde bulunan söz konusu resim günümüzde kayıptır (Majda, 2004: 65).

Resmi Kabuller

Boscamp'ın 12 Şubat'ta İstanbul'a varışının ardından resmi kabullere başlanır.²¹ Elçi, 22 Mart 1777'de Veziriazam Darendeli Mehmed Paşa (ö. 1784) tarafından kabul edilir (Srzednicki, 2004: 121). (Resim-6) Kamsetzer'in resmettiği bu kabulde, protokol kurallarına uygun bir biçimde veziriazam kabul odasının en şerefli yeri sayılan köşesinde minderde oturmakta, elçi ise taburede oturur halindedir. Kabulde Osmanlı bürokratlarının yanı sıra elçilik heyetinin tercümanları ve Boscamp'ın oğulları da hazır bulunmuştur.²² Buna göre resimde:

²⁰ BOA, C.HR., 178/8874.

²¹ Boscamp'ın elçiliği ile ilgili kayıtlar şu arşiv fonlarında yer almaktadır: AGAD, ZP, 29, 235, 236, 322, 425; B. Czart., rkps. 203, 608, 631, 840.

²² Jan Chrystian Kamsetzer, (1753-1795), Stambul, Audiencja Karola Boscampa Lasopolskiego emisariusza Stanisława Augusta u Wielkiego Wezyra w Pera w Stambule, 26.03.1777 rok, MNK XV-Rr-2498.

- 1-Arz Odası
- 2-Veziriazam
- 3-Kâhya
- 4-Reis Efendi
- 5-Çavuşbaşı
- 6-Büyük tezkireci
- 7-Küçük tezkireci
- 8-Mektupçu
- 9-Beylikçi
- 10-Amedci
- 11-Bostancılar oda başı
- 12-Diğer Babıali bürokratları
- 13-Teşrifatçı Efendi
- 14-Kazasker ve diğer yardımcı memurları
- 15-Çavuşlar
- 16-Veziriazamın memurları ve çuhadarları
- 17-Tabure üzerinde ortaelçi (Boscamp)
- 18-Babıali tercümanı
- 19-Elçinin oğlu
- 20-Elinde itimatnameyle heyet sekreteri
- 21-Elçinin birinci tercümanı
- 22- General Major Ernest Cocceji
- 23-Heyet Başkanı (Major d'Otée)
- 24-Elçilik muhafızları, Dil oğlanları ve elçilik heyetinin diğer önemli üyeleri
- 25-Kaftancı

yer almaktadır.²³ Tören ertesinde 26 Mart günü, 22 Mart'taki kabul esnasında kendilerine kaftan verilmeyen heyet mensuplarından 4 hizmetli ve 2 aşçı olmak üzere 6 kişiye daha kaftan hediye edilmiştir (Srzednicki, 2004: 129).

²³ Boscamp'ın veziriazam huzurunda kabulü ile ilgili Kamsetzer'in resmi şu çalışmalarda da yer bulmuştur: (*Wojna i pokój. Skarby sztuki tureckiej ze zbiorów polskich od XV do XIX wieku*, 2000; eserin Türkçesi, *Savaş ve Barış: 15-19. Yüzyıl Osmanlı-Polonya İlişkileri*, 1999; Majda, 2014).

Resim-6 (Boscamp'ın Veziriazam Darendeli Mehmed Paşa Huzurunda Kabulü, ressam Jan Chrystian Kamsetzer, MNK, XV-Rr-2498)

Leh elçisi 15 Nisan'da Sultan I. Abdülhamid'in huzuruna çıkmıştır (Srzednicki, 2004: 123-129). Tören günü elçilik alayı Pera (Beyoğlu) sokaklarından geçerek Tophane'ye ve oradan Paşa İskeleyi'ne gelir. Burada çavuşbaşı elçiyi karşılamıştır. 40 çavuş ve iki yeniçeri ortası elçiye eşlik eder. Ardından deniz yoluyla kayıklarla saraya varılır. Osmanlı teşrifat kuralları büyük titizlikle yerine getirilmiştir. Bu kabul, ressam Kamsetzer tarafından resmedilmiştir²⁴ (Resim-7/1 ve 7/2). Ancak kaynaklardan anlaşıldığı üzere 9 Nisan-6 Haziran 1777 tarihlerinde Kamsetzer İzmir ve civarında seyahatte bulunmaktadır. Muhtemelen bu tasvirini başka ressamların anlatımlarından yola çıkarak çizmiştir. Resimde dikkat çeken öge, Sultan I. Abdülhamid'in tasvirinin yer alması, diğer taraftan Babıalî'nin önemli devlet adamları ile elçi ve maiyetinin detaylıca resmedilmiş olmasıdır. Resimlerdeki numaralandırmaya göre soldan sağa;

²⁴ Jan Chrystian Kamsetzer, (1753-1795), Stambul, Audiencia Karola Boscampa Lasopolskiego u sultana w dniu 15 kwietnia 1777 roku, Biblioteka Kórnicka PAN, A O VIII 704. (Sestini, 1789: 126-vd.) Majda, Sultan huzurundaki kabulle ilgili resmin iki versiyonu olduğunu, Krakov Czartoryskiler Müzesi'nde 1939'a kadar bulunan ikinci resmin günümüzde kayıp olduğunu belirtir (Majda, 2004: 65).

- 1-Sultan I. Abdülhamid
- 2- Veziriazam
- 3- Şömine
- 4- Tahtta bulunan iki kavuk
- 5- Sultanın yüksek rütbeli şahsi hizmetkarları
- 6- Pencere
- 7- Osmanlı dragomanı
- 8- Kapıcıbaşlar
- 9- Elinde itimatname mektubu ve üzerinde kaftanıyla heyet sekreteri Everhardt
- 10- Elçi Karol Boscamp Lasopolski
- 11- Üzerlerinde kaftanlarıyla elçinin iki oğlu
- 12- Kaftanıyla birinci tercüman Pangali
- 13- Elçilik heyeti üyelerinden Kicki, dil oğlanı, d'Oteve ve Ryx bulunmaktadır.

Resim-7/1 (Boscamp'ın Sultan I. Abdülhamid Huzurunda Kabulü, ressam Jan Chrystian Kamsetzer, Biblioteka Kórnicka PAN, A O VIII 704)

Âdet üzere salı günleri yapılan sultan huzurundaki kabulde elçinin ayakta durduğu ve kolundan bir kapıcıbaşı tarafından tutulduğu görülmektedir. Tören- de veziriazamın dışında Osmanlı saray görevlileri, bürokratları, tercümanı, elçi ve oğulları, elçilik tercümanları, elçilik birinci sekreteri Pangali, elçilik sekreteri Everhardt ve heyetin önde gelen üyeleri Kicki, Lehistan Oryantal Okulu'ndan gençler, d'Otee, Ryx da hazır bulunmaktadır. Boscamp'ın elçilik günlüğüne göre reisülküttab, Rumeli ve Anadolu kazaskerleri, nişancı, büyük ve küçük tezkire- ciler, vezirler, diğer divan-ı hümayun üyeleri de törende yer aldı (Srzednicki, 2004: 124-128). Merasim öncesinde verilen ziyafette taburelere oturur halde elçi ve veziriazam birlikte yemek yemiştir. Dragoman da aralarına sohbeti çevirmek için oturur. Sohbet, Osmanlı-Leh sınırı ve ticareti üzerinedir. Nişancıbaşı, he- yet sekreteri, elçinin iki oğlu ve heyet başkanı birkaç Osmanlı bürokratiyle aynı sofraya oturmuştur. Bir kayda göre iki kazasker “inançsızlarla (kafirlerle) ye- mek yemeyi küçüklük görerek” tek başlarına yemek yemiştirler. Öğle yemeği 15 dakikadan daha az sürer. Elçi pek bir şey yememiştir. Ziyafetten sonra elçilik kafilesine kürkleri (merasim elbiseleri) verilir. Sonrasında heyet arz odasına alı- nır, elçi sultanın tahtına altı adım kadar yaklaşır. Elçinin hediyeleri arz odasından önceki küçük salonda sergileniyordu. Önce büyük bir sessizlik içinde sultan ile veziriazam aralarında konuşur. Sonra elçiye söz verilir ve itimatnamesini ve Po- niatowski'den I. Abdülhamid'e hitaben yazılan mektubu sunar. Anlatıldığı üzere Arz Odası karanlık ve dardır, su sesi çeşmeden duyulmaktadır. Tören sonrasında dragoman, elçiyi Bab-ı Hümayun'a kadar uğurlar. Sonra elçi atına biner. Aynı tertiple dönüşte de 40 çavuş heyete eşlik eder ve elçi alayı Boğaz yolundan ko- nağına döner. Bütün tören yaklaşık iki buçuk saat sürmüştür (Srzednicki, 2004: 124-129).

Resim-7/2 (Kamsetzer'in Çiziminden Boscamp'ın Kabul Günü Sultan I. Abdülhamid ve Karol Boscamp Lasopolski, Biblioteka Kórnicka PAN, A O VIII 704)

Boscamp, 7 Kasım 1776 tarihli Kral Poniatowski'nin mektubunu da bu kabulde sultana sunmuştur.²⁵ Mektupta kral, Lehistan sınırında meydana gelen na hoş olayların artık sona erdiği, bunlara, fesatlık çıkaran bazı kişilerin sebep olduğu, ancak artık durumun normale döndüğü ve gönderilen elçisi Boscamp'ın hüsn-ü kabul görmesini istemektedir. Ayrıca, aynı tarihli bir mektubu da Kraliyet Mareşali Franciszek Rzewuski de göndermiş ve Boscamp'ın hüsn-ü kabul görmesinden ötürü teşekkürlerini ve iki devlet arasındaki dostane ilişkilerden duyulan memnuniyeti ilemiştir.²⁶

Boscamp'ın sultanın huzurunda bir başka kabulü, resmi olarak Kral Poniatowski'nin sultan I. Abdülhamid'in tahta çıkışını tebrikini içeren bir başka mektubunun sunulması sırasında yaşandı. Zira Osmanlı tarafı Boscamp'ın itimatnamesinde I. Abdülhamid'in tebrikini içeren bir ibare olmamasından dolayı Lehistan kralından gelecek yeni bir mektup istemişti. Törende sunulan 25 Aralık 1777 tarihli nameye göre kral, sultanı tebrik etmekte, Boscamp'ın mukim elçi olarak gönderildiğinden bahsedilmekte (bu henüz Babıalı tarafından kabul edilmemiş ve edilmeyecektir) ve iyi muameleye mazhar kılınması temenni edilmektedir.²⁷

Sultana Hediyeler ve Sultandan Hediyeler

Her elçilikte olduğu gibi Boscamp'ın elçiliğinde de birçok hediyeleşme yaşandı. Bu dönemde Osmanlı gelenekleri ve bürokrasisinde hediye, sunulan kişiye verilen önemi göstermektedir. Bu nedenle Osmanlı bürokrasisinde ve kamu idaresinde irili ufaklı hediyeleşme var olagelmıştır. Nitekim, Boscamp, Lehistan kralı Poniatowski adına I. Abdülhamid'e bazı hediyeler takdim etti. Sultan huzurundaki her görüşmesinde de ayrıca hediyeler sundu. 15 Nisan 1777 tarihindeki ilk huzura kabulde sunulan çeşitli kumaş ve porselenlerden oluşan hediyeler şunlardan ibarettir:²⁸

Tablo 1. Boscamp'ın Sultan I. Abdülhamid'e Getirdiği Hediyeler

1 adet çift altın şamdanlı altın yazı takımı		
1 adet işlemeli masa saati		
Kııflı, işlemeli 6 çift kadife yastık	1 adet kııflı, işlemeli, üç minderlik büyük kadife kumaş	1 adet Saksonya işi leğen ve ibrik

²⁴ BOA, A.DVN.NMH.d., (9): 87; C.HR., 149/7441.

²⁶ BOA, A.SABH.I, 343/23981.

²⁷ BOA, A.DVN.NMH.d., (9): 94.

²⁸ Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi (TSMA) d. 2422/3: 2a; E-3961/6.

Keza Boscamp, Aralık 1777 tarihli bir başka kayda göre sultana ayna, saat, kumaş ve iskemleden oluşan birtakım hediyeler sunmuştu. Aşağıdaki tabloda gösterilen bu hediyeler Lehistan Kralı Poniatowski'den gelen mektupla Sultan I. Abdülhamid'i resmen tahta çıkışından dolayı tebrik edilmesi vesilesiyle yapılan kabulde verilmiş olmalıdır:²⁹

Tablo 2. Boscamp'ın İkinci Huzura Kabulde Sultan I. Abdülhamid'e Sunduğu Hediyeler

1 adet Fars işi büyük boy aynası	1 adet Markvid işi saat	1 adet Fars işi kapı perdesi	2 adet kehribarla süslenmiş Leh işi ayna
2 adet kehribarla süslenmiş Leh işi iskemle	6 top Çin kumaşı 3 top basma bürümcük 3 top basma ipek		

Birçok yabancı elçi için Babıali'den alacakları kürkler ve hilatların önemi büyüktü. Nitekim Lehistan elçisi de sultan ve veziriazamdan bu türden bazı hediyelere mazhar olmuştu. Boscamp'ın 15 Nisan 1777'deki sultan huzurundaki ilk kabulünde;

*Elçiye, çuha kaplı iki samur kürk
Oğullarına, yedi adet işlemeli kürk hediye edilmiştir.*

Bu hilatların toplam bedeli 1020 guruştur ki bu meblağ baş muhasebeden tahsil edilmiştir.³⁰

Aralık 1777 tarihli bir kayda göre sultanın huzurunda Boscamp'a, veziriazam huzurunda ise iki oğluna ve katibine bazı hilatlar giydirilmişti.³¹

*Elçiye, çuha kumaşa kaplı iki adet samur kürk
Oğullarına, dört adet dar kollu kakum kürk
Başkâtibe, iki adet işlemeli kürklü kaftan*

verilmişti. Ayrıca elçilik heyetinden 24 kişiye, Osmanlı baş tercümanına, mihmandara, baş kılavuzla, teşrifatçı ağa ve teşrifatta görevli kişilere de toplamda 38 adet hilat dağıtılmıştır.³²

14 Mart 1778 tarihli bir kayda göre sultanın huzurundaki veda merasiminde elçi ve maiyeti için;³³

²⁹ TSMA, E-3957/7 (659/51-1).

³⁰ BOA, D.TŞF., 12/28.

³¹ BOA, C.HR., 148/7388.

³² BOA, HAT, 244/13732.

³³ BOA, D.TŞF., 12/60.

*Çuha kumaşa kaplı bir adet samur kürk,
İki adet dar kollu kakum kürk,
İki adet işlemeli kürkklü kaftan hediye edilir.*

Bunların bedeli 780 guruş olmakla birlikte tenzilatla 660 guruş olarak baş muhasebe tarafından ödemesi yapılmıştı. Görüldüğü üzere Boscamp ve maiyetine hem sultan hem de veziriazam tarafından çok sayıda kürk ve hilat hediye edilmişti. Elçilere geleneksel olarak pahalı kürk ve hilatların verilmesi Boscamp örneğinde de yerine getirilmişti.

Tayinat

Bu dönemde Osmanlı başkentine gelen her fevkalade elçiye görevinin ilk 6 ayında verildiği gibi Boscamp'a da günlük ihtiyaçları için belirli bir miktarda tayinat verilecektir.³⁴ Osmanlı sınırına dahil olduğu andan itibaren İstanbul'a kadar Boscamp'a "yol bahası" adıyla ayrı bir tayinat verilmiştir. Bu tayinat, yerel idarecilerin sorumluluğunda alınmış, yol üzerindeki kazalardaki ahaliden tekaliflerine takas olmak kaydıyla tahsil edilmiştir.³⁵ Boscamp'ın Hotin'den Maçin'e kadar tayinat masrafı kayıtlara göre 7451.5 guruştur.³⁶ Buna dair Mihmandar Ali Ağa'nın verdiği tahrire göre günlük 108 guruş olan tayinatın toplam meblağı Boğdan Voyvodası Gregori Gika tarafından ödenmesi ve bunun tahsili gündeme getirilmiştir. Buna göre Osmanlı maliyesi yapılan tenzilatla 7000 guruş olarak Boscamp'ın yol bahasını hesap etmiştir. Yolda Hotin'den Kalas'a kadar verilen tayinat listesine bakıldığında koyun eti, ördek, kaz, tavuk, balık, tuz, şeker, baharatlar, sirke, limon, arpa, saman vb. malzemeler görülmektedir.³⁷ Maçin'den İstanbul'a gelinceye dek ahaliden alınamayan 14 günlük tayinat ve araba bahalarının ise toplam 4939.5 guruş tuttuğu yine Mihmandar Ali Ağa'nın tahriratından ortaya çıkmaktadır.³⁸ Yerel ahalinin karşıladığı bu tutarı baş muhasebe kalemi tenzilatla giderek 3500 guruş olarak sayacaktır.³⁹ Boscamp'ın Hotin'den İstanbul'a yolculuğu 71 gün sürmüş gözükmektedir ve bu süre zarfında Leh elçisinin tayinatı, uğradığı menzillerin yerel idarecileri tarafından sağlanmıştır. Mihmandarı Ali Ağa'nın sunduğu bir kayda göre Boscamp'a yolculuğu esnasında verilen 20 Aralık 1776 tarihli tayinat listesi aşağıdaki tablodaki gibidir:⁴⁰

³⁴ Osmanlı Devleti'ne gelen yabancı elçiler belirli kaidelere göre Babıali'den tayinat almışlardır. Tayinatlar elçinin, unvanı ve geldiği ülkeye göre değişiklik göstermiştir. Tayinat uygulaması 1794'te resmen kaldırılmıştır. Bkz. (Topaktaş, 2015).

³⁵ BOA, C.HR., 187/9313; A.DVN.DVE (8), 169/31.

³⁶ BOA, C.HR., 122/6064; A.DVN.DVE (8), 169/30.

³⁷ BOA, C.HR., 125/6227.

³⁸ BOA, C.HR., 72/3569.

³⁹ BOA, C.HR., 72/3569.

⁴⁰ BOA, C.HR., 122/6064.

Tablo 3. Boscamp'a İstanbul Yolunda Verilen Tayinat Listesi

Pâre (parça)		
200	Nân (ekmek)	100 Aded
960	Kara sığır	1 Aded
200	Ağnâm (koyun)	2 Aded
060	Tavuk-ı Mısırî (hindi)	2 Aded
018	Ördek	2 Aded
025	Kaz	1 Aded
		1463 (Toplam)
0165	Erz (pirinç)	15 Kıyye
0176	Revgan-ı sâde (sade yağ)	8 Kıyye
0020	Üzüm	1 Kıyye
0005	Sarımsak	1 Kıyye
0005	Tuz	5 Kıyye
		1834 (Toplam)
0020	Soğan	10 Kıyye
0072	Tâze balık	8 Kıyye
0096	Tuzlu balık	8 Kıyye
0004	Sirke	2 Kıyye
0030	Baklagil	2 Kıyye
		2056 (Toplam)
0024	Nohud	3 Kıyye
0070	Revgan-ı zeyt (zeytin yağı)	2 Kıyye
0085	Şem'-i asel (bal mumu)	1 Kıyye
0036	Tavuk	6 Aded
0030	Piliç	2 Aded
0120	Kahve	1 Kıyye
		2421 (Toplam)
0060	Dârçin (tarçın)	25 Hisse
0080	Şeker	1 Kıyye
0030	Şem'-i Revgan (mum yağı)	2 Kıyye
0008	Dakîk-i Hâss (has un)	4 Kıyye
0025	Süd (süt)	5 Kıyye
		2624 (Toplam)

0078	Asel (bal)	6 Kıyye
0030	Sabun	1 Kıyye
0010	Yumurta	30 Aded
0030	Bâdâm (badem)	Yarım kıyye
0030	Kömür	30 Kıyye
		2802 (Toplam)
0040	Katran	5 Kıyye
0160	Hatab (odun)	4 Araba
0280	Giyâh araba (ot)	7 Aded
0150	Şa'îr-i keyl (arpa kilesi)	15 Aded
0020	Limon	20 Aded
0180	Ham sirke	30 Kıyye
0045	Arak (bezelye)	3 Kıyye
		3677 (Toplam)

İstanbul'a geldiği ilk günlerde Boscamp'a, "lazime için" 492 gurusluk, ki 480 gurus olarak tenzil edilir, bir meblağ daha İstanbul gümrük emini ağası tarafından verilecektir. Bunun günlük tayinat bahası olmadığı, İstanbul'a ulaştığı ilk günlerde at, araba ve nakdi tayinat olarak bir miktar meblağın hızlıca ihtiyaçları için verildiği veya yol tayinatından eksik kalan meblağlar için verilmiş olduğu düşünülebilir.⁴¹

İstanbul'daki ikameti esnasında ise merkezi hükümet tarafından Boscamp'a seleflerine nazaran Lehistan ortaelçilere ayrılan günlük 225 gurus tayinat ile 76 gurus konak icaresi verilmiştir. Bu ise aylık (6750+2280) 9.030 gurusu tekabül etmekteydi. Nitekim Boscamp'ın İstanbul'a ulaştığı Şubat 1777 tarihinden başkentten ayrıldığı Nisan 1778 tarihine kadar yaklaşık 14 ay boyunca tayinatını aldığı görülmektedir.⁴² Osmanlı vakanüvisti Sadullah Enverî bu rakamı aylık 18 kese akçe olarak belirtir (Çiçek, 2018: 707). Bilindiği üzere kaidelere göre fevkalade elçiler İstanbul'daki ikametlerinin ilk 6 ayında tayinat alabilmekteydiler. Bu bağlamda Boscamp'a 14 ay boyunca tayinat tesviye edildiği göz önüne alındığında, aynı dönemde Lehistan'da bulunan Osmanlı elçisi Numan Bey'in 7 aylık ikameti esnasında Leh yetkililerin ödenecek tayinattan yakınıp durduğunu hatırlamak manidar olur.⁴³ Zira aynı zamanda İstanbul'da bulunan Leh elçisi Boscamp, Babiali'den daha uzun süreliğine tayinat almıştır.

⁴¹ BOA, C.HR., 165/8232.

⁴² BOA, C.HR., 139/6937; 172/8577; 178/8874.

⁴³ B. Czart., rkps. 631: 756-757; ("Djarjusz ceremonjału czynionego z okazji przyjazdu Seyd Numan-Bej ...", 1866/6: 310-311); (Reychman, 1964: 27; Krasicki, 1958/I: 311-312).

Ayrıca Boscamp'ın elçiliği Babıalı hazinesi dışında Lehistan maliyesine de büyük bir külfet oluşturmuştu. Konopczyński'nin belirttiği üzere elçilik toplamda 13.239.5 dukaya, tayinatla beraber 23.531.25 dukaya mal olmuştu (Konopczyński, 1936a: 268).

Boscamp, elçiliğini ortaya çıkaran gerekçeleri yoluna koymadan Varşova Sarayı'nın ansızın geri çağırması üzerine İstanbul'dan ayrılacaktır. Zira Rusya, Boscamp'ın ve Varşova'da bulunan Osmanlı elçisi Numan Bey'in faaliyetlerinden rahatsız olarak elçilerin ülkelerine geri gönderilmelerini istemiştir. 27 Şubat 1778 tarihli name ile artık Boscamp'ın görevini tamamladığı ve ülkesine döneceği Babıalı'ye Lehistan makamlarınca bildirilmiş ve Nisan 1778'de Boscamp İstanbul'dan ayrılmıştır.⁴⁴ Boscamp, 17 Haziran 1778'de Osmanlı topraklarından Lehistan sınırına geçecektir. Kendisine Hotin'de yerel Osmanlı yetkililerince bir uğurlama töreni yapılmış, tıpkı karşılama töreninde olduğu gibi top atışları eşliğinde, askeri birlikler hazır halde bir merasim düzenlenerek uğurlanmıştır.⁴⁵

Sonuç

XVIII. yüzyılda Osmanlı diplomasisinin işleyişi ve Osmanlı topraklarında Avrupalı elçilerin ağırlanmasına yönelik merkez ile yerel makamlar arasında yürütülen organizasyona iyi bir örnek teşkil eden Boscamp'ın elçiliği, Osmanlı-Leh ilişkileri için de birçok açıdan önem taşır. Boscamp'ın Osmanlılar tarafından ağırlanışının detayları göstermektedir ki 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı esnasında sarsılan İstanbul-Varşova arasındaki münasebetler, Boscamp'ın elçiliği ile bir nebze iyileştirilebilmiştir. Boscamp, Babıalı ve onun yerel temsilcileri tarafından Osmanlı sınırına dahil olduğu andan itibaren büyük bir itinayla karşılanıp iyi bir plan ve program çerçevesinde misafir edilmiştir. Kendisine uygulanan teşrifat, sarsılan ikili münasebetleri telafiye yönelik niyetlerle mümkün merteye en üst düzeyde gerçekleştirilmiştir. Törenlerde gösterilen titizlik ve iki tarafın sunduğu hediyeler de bu niyeti doğrulamaktadır.

Keza Boscamp'a verilen kıymetli hilatlar ve kaide dışı olarak 14 ay boyunca tayinat tahsis edilmesi de Lehistan'ın ve onun nezdinde Lehistan elçisinin Osmanlı tarafının önemsedğine işaret eder. Esasında bu önem, Küçük Kaynarca Antlaşması ile Rusya'ya karşı uğradığı mağlubiyet sonrasında Babıalı'nin civar devletlerle iyi ilişkiler kurma ve işbirliğine yönelik geliştirdiği politikaların sonucudur. Zira henüz 1772'deki birinci taksimle Rusya'dan büyük bir darbe yiyen Lehistan, bu politikalar için en uygun devletlerdendir. Boscamp üzerinden Le-

⁴⁴ BOA, A.DVN.NMH.d., (9): 95.

⁴⁵ (*Listy Jana de Witte, jenerala majora wójsk koronnych, pulkownika artyleryi koronnej, komendanta fortcey kamienieckiej, kawalera orderu św. Stanisława, 1777-1779*, 1868: 159, 164); (Dr. Antoni J., 1891: 214-216).

histan, Küçük Kaynarca Antlaşması sonrası Babıalı'nın yeni dönem siyasetine uygun bir muameleye tabi tutulmuştur. Ayrıca Leh elçisine bu süreçte verilen tayinat, hilatlar ve uygulanan teşrifat Osmanlı bürokrasisinde yoğun bir yazışma trafiğini de zorunlu kılmıştır. Bu sefaret aynı zamanda Avrupalı bir elçinin ağır- lanmasının Osmanlı makamlarınca nasıl bir nizamda ve koordinasyonla yürütül- düğünü de göstermektedir.

Diğer yandan söz konusu yüzyılda her elçiye kısmet olmayan bir biçim- de Boscamp'ın elçiliği, kafilesinde yer alan ressam Kamsetzer'in çizimleriyle canlı tasvirler olarak günümüze dek ulaşmıştır. Bu tasvirler, Boscamp'ın elçilik günlüğünde yazılı olanları destekler mahiyettedir, bir diğer açıdan Osmanlı dip- lomasisinin ve teşrifat kurallarının işleyişi bakımından da sunduğu betimlemeler itibarıyla önem arz eder. Bu resimler, Osmanlı bürokrasisinin kurumsal yapısına dair zengin bilgiler verir, dönemin merkez ve yerel idarecileri ile bürokratları- nın tasvirlerini sunar. Sultan I. Abdülhamid'in kısıtlı sayıdaki figürlerinden birini Kamsetzer'in çizimlerinden yakalamak mümkündür. Ayrıca Boscamp'ın bilinen bir portresi bulunmamaktadır. Bu bakımdan sultan huzurundaki resmi hem sul- tanın hem de bu çalışmanın baş aktörünün fiziksel görünümünü sunması bakı- mından da kayda değerdir.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

Archiwum Główne Akt Dawnych (AGAD) Varşova

Zbiór Popielów (ZP)

29, 235, 236, 322, 425.

Biblioteka Czartoryskich w Krakowie, (B. Czart.) Krakov

rękopis (rkps)

203, 608, 631, 840.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA) İstanbul

A.DVN.DVE (8)

169/30, 169/31.

A.DVN.NMH.d., (9)

87, 94, 95.

A.SABH.I

343/23981.

C.HR.

72/3569, 111/5521, 122/6064, 125/6227, 139/6937, 148/7388, 149/7441, 165/8232, 172/8577, 178/8874, 187/9313.

D.TŞF.

12/28. 12/60.

HAT

244/13732.

Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi (TSMA) İstanbul

d. 2422/3, 2a.

E-3961/6, E-3957/7 (659/51-1)

Görsel Kaynaklar

Muzeum Narodowe w Krakowie (MNK) Krakov

Jan Chrystian Kamsetzer, (1753-1795), Orszak poselski Karola Boscampa wjeżdżający do Jass, stolicy Mołdawii, 18.12.1776 rok, MNK XV-Rr-2500.

Jan Chrystian Kamsetzer, (1753-1795), Stambuł, Audiencja Karola Boscampa Lasopolskiego emisariusza Stanisława Augusta u Wielkiego Wezyra w Pera w Stambule, 26.03.1777 rok, MNK XV-Rr-2498.

Jan Chrystian Kamsetzer, (1753-1795), Uroczysty wjazd orszaku poselskiego Karola Boscampa do Konstantynopola, 12.02.1777 rok, MNK XV-RR-2499.

Biblioteka Kórnicka PAN - Kórnik

Jan Chrystian Kamsetzer, (1753-1795), Stambuł, Audiencja Karola Boscampa Lasopolskiego u sultana w dniu 15 kwietnia 1777 roku, Biblioteka Kórnicka PAN, A O VIII 704.

Jan Chrystian Kamsetzer, (1753-1795), Stambuł, Biblioteka Kórnicka PAN, A O XVI 1023.

Diğer Kaynaklar

Ahışhalı, R. (2001). *Osmanlı Devlet Teşkilatında Reisülküttablık (XVIII. Yüzyıl)*. İstanbul: Tarih ve Tabiat Vakfı.

Ahmed Cevdet Paşa (1312/1895). *Tarih-i Cevdet*, Cilt 1. İstanbul: Matbaa-i Osmaniye.

Çiçek, H. (2018). *(Vekāyi 'nüvis) Sadullah Enverî Efendi ve Tarihi'nin II. Cildinin Metin ve Tahlili (1187-1197/1774-1783)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı.

“Djarjusz ceremonjału czynionego z okazji przyjazdu Seyd Numan-Bej ...” (1866). *Kól-*

ko Domowe, Cilt 6, 310-311.

Dr. Antoni J. (1891). *Opowiadania Historyczne*, Cilt VII. Lwów: Nakład Księgarni Gubrynowicza i Schmidta. Przy Placu Katedralnym.

Eyice, S. (1995). “Elçi Hanı”. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 11, 15-18.

Fındıklılı Şemdanizade Süleyman Efendi (1976). *Şem'dâni-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi Tarihi: Mür'î't-tevarih*, Cilt 3. (Yay. Haz. M. Münir Aktepe). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.

Filipczak, W. (2000). *Sejm 1778 roku*. Warszawa: Semper.

İpşirli, M. (1995). “Elçi”. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 11, 3-15.

Iitzkowitz, N., Mote, M. (1970). *Mubadele: An Ottoman-Russian Exchange of Ambassadors*. Chicago: The University of Chicago Press.

Kaczka, M. (2019). *Pashas and Nobles: Paweł Benoe and Ottoman-Polish Encounters in the Eighteenth Century*. EUI, Doktora Tezi, Florence.

Kangal, S. (Yay. Haz.) (1999). *Savaş ve Barış: 15-19. Yüzyıl Osmanlı-Polonya İlişkileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.

Karateke, H. T. (2004). *Padişahım Çok Yaşa: Osmanlı Devleti'nin Son Yüzyılında Merasimler*. İstanbul: Kitap Yayınevi.

Karateke, H. T. (2007). *An Ottoman Protocol Register: Containing Ceremonies from 1736 to 1808: BEO Sadaret Defterleri 350 in the Prime Ministry Ottoman State Archives, Istanbul*. İstanbul: The Ottoman Bank Archive and Research Centre; London, The Royal Asiatic Society.

Kolçak, Ö. (2019). “Nezakette Kusur Etmeyen Barbarlar: Diplomasi ve Kültürel Yargılar Arasında Bir Cizvit Rahibinin Osmanlı Gözlemleri (1665-1666)”. *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 30, 23-48.

Kołodziejczyk, D. (2003). “Semiotic of Behavior in Early Modern Diplomacy: Polish Embassies in Istanbul and Bahçesaray”. *Journal of Early Modern History*, 5(7), 245-256.

Kołodziejczyk, D. (2006). “İstanbul'daki Leh Elçileri ya da Onurunuzu Kaybetmeden Ev Sahibinin Kesesinden Geçinme Yolları”. *Soframız Nur Hanemiz Mamur*. (Ed. S. Faroqhi ve C. K. Neumann). İstanbul: Alfa Yayınları, 47-54.

Konopczyński, W. (1936a). *Polska a Turcja: 1683-1792*. Warszawa: Nakł. Instytutu Wschodniego w Warszawie.

Konopczyński, W. (1936b). “Karol Boscamp Lasopolski”. *Polski Słownik Biograficzny*, Cilt 2, 372-374.

Krasicki, I. (1958). *Korespondencja Ignacego Krasickiego 1743-1801: z papierów Ludwika Bernackiego*, Cilt 1, 1743-1780; (Yay. Haz. Z. Goliński, M. Klimowicz, R. Wołoszyński). Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

Kütükoğlu, M. (1989). “XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nde Fevkalâde Elçilerin Ağır-
lanması”. *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi - Ercüment Kuran’a Armağan*, 27(1-2),
199-231.

*Listy Jana de Witte, jenerala majora wójsk koronnych, pułkownika artyleryi koronnej,
komendanta fortacy kamienieckiej, kawalera orderu św. Stanisława, 1777-1779* (1868).
Kraków: “Czas” W. Kirchmayera.

Majda, T. (2004). “Turecki Epizod” Jana Chrystiana Kamsetzera (1753-1795)”. *Wśród
Jarłyków i Fermanów, Materiały z Sesji Naukowej Poświęconej Pamięci dra Zygmunta
Abrahamowicza*, 20 Nisan 2004. (Ed. Ewa Siemienieć-Gołaś). Kraków: Księgarnia Aka-
demicka, 63-77.

Majda, T. (2014). “Osmanlı Sarayında Huzura Kabul Edilen Lehistan Elçilerinin İkonog-
rafik Temsilleri”. *Uzak Komşu Yakın*

Anılar Türkiye-Polonya İlişkilerinin 600 Yılı. (Ed. T. Majda). İstanbul: Sakıp Sabancı
Müzesi Yay., 78-85.

Mehmed Es’ad Efendi (2012). *Mehmed Es’ad Efendi’nin Teşrifat-ı Kadime’si: Osmanlı
İmparatorluğu’nda Teşrifat*, (Yay. Haz. H. A. Arslantürk, M. Tosun ve S. Soyluer). İstan-
bul: Okur Kitaplığı.

Michalski, J. (1982). “Dyplomacja polska w latach 1764-1795”. *Historia Dyplomacji
Polskiej*, Cilt II. (Ed. Z. Wójcik). Warszawa: PWN, 483-697.

Özen Yılmaz, G. (2014). *Elçiye Zeval Olmaz, 16.-18. Yüzyıllarda Osmanlı’da Yabancı
Elçiler*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ralamb, C. (2008). *İstanbul’a Bir Yolculuk, 1657-1658*. (Çev. A. Arel). İstanbul: Kitap
Yayınevi.

Reindl-Kiel, H. (2005). “East is East and West is West and Sometimes the Twain Did
Meet: Diplomatic Gift Exchange in the Ottoman Empire”, *Frontiers of Ottoman Studies:
State, Province, and the West*, II. (Ed. C. Imber, K. Kiyotaki, R. Murphey). London: I.B.
Tauris, 113–124.

Reindl-Kiel, H. (2009). “No Horses for the Enemy? Ottoman Trade Regulations and Hor-
se Gifting”. *Pferde in Asien: Geschichte, Handel und Kultur / Horses in Asia: History,
Trade and Culture, Veröffentlichungen zur Iranistik der Österreichischen Akademie der
Wissenschaften*. Bd 46, Wien, 43-49.

Reindl-Kiel, H. (2015). “Ottoman Diplomatic Gifts to the Christian West”. *The Ottoman
Orient in Renaissance Culture, Papers from the International Conference at the National
Museum in Kraków*, 26-27 June 2015. (Ed. R. Born, M. Dziewulski). Kraków: MNK,
95-116.

Renda, G. (2013). “The European Ambassadors at the Ottoman Court: The Imperial Pro-
tocol in the 18th Century”. *Ottoman Empire and European Theatre, Vol. I: The Age of
Mozart and Selim III (1756-1808)*. (Ed. H. E. Weidinger ve M. Hüttler). Viyana: Hollit-

zer, 263-266.

Reychman, J. (1964). *Orient w kulturze polskiego oświecenia*. Wrocław, Warszawa, Kraków: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich.

Schweigger, S. (2004). *Sultanlar Kentine Yolculuk, 1578-1581*. (Çev. S. Türkis Noyan). İstanbul: Kitap Yayinevi.

Sestini, D. (1789). *Lettres de Dominique Sestini, écrites a ses amis en Toscane, pendant le cours de ses voyages en Italie, en Sicile et en Turquie (etc.)*, Cilt 3. Paris: Chez la Veuve Dushesne et fils.

Sokołowski R. S. (Yay. Haz.) (1779). *Dyaryusz Seymu Walnego Ordynaryinego Warszawskiego Szescio Niedzielnego Roku Panskiego MDCCLXXVIII. Dnia V. Miesiąca Pazdziernika Odprawiaucego się*. Warszawa: Drukarnia J.K.Mci i Rzeczypospolitey u XX. Scholarum Piarum.

Szrednicki, Cz. (2004). “Poselstwo Karola Boscampa Lasopolskiego do Turcji 1776-1778, Fragment diariusza”. *Wśród Jarłyków i Fermanów, Materiały z Sesji Naukowej Poświęconej Pamięci dra Zygmunta Abrahamowicza* 20 Nisan 2004. (Ed. Ewa Siemieniec-Gołaś). Kraków: Księgarnia Akademicka, 109-130.

Şahin, H. (2001). *Babıali'de Uygulanan Teşrifat: (1703-1839)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı.

Talbot, M. (2016). “Gifts of Time: Watches and Clocks in Ottoman-British Diplomacy, 1693–1803”. *Jahrbuch für Europäische Geschichte*, 17, 55-79.

Tarım, Z. (2010). “Osmanlı İstanbul’unda Merasim ve Teşrifata Dair Kaynaklar”. *TALİD*, 8(16), 121-148.

Tevki’i Abdurrahman Paşa (2011). *Osmanlı Devleti’nde Teşrifat ve Törenler (Tevki’i Abdurrahman Paşa Kanunnamesi)*, (Yay. Haz. S. M. Bilge). İstanbul: Kitabevi.

Topaktaş, H. (2014a). *Osmanlı-Lehistan Diplomatik İlişkileri: Franciszek Piotr Potocki’nin İstanbul Elçiliği (1788-1793)*. Ankara: TTK Yayınları.

Topaktaş, H. (2014b). “Polonya’nın Türkiye’deki İlk Daimi Elçiliğinin Kurulma Süreci: Tarihsel Dinamikler”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 11(43), 105-125.

Topaktaş, H. (2015). “Osmanlı Diplomasisinde ‘Tayinat’ Sisteminin Uygulanışı ve Kaldırılışı (1794) Üzerine Bazı Tespitler”. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 10(1), 31-49.

Topaktaş Üstüner, H. (2019). “Diplomasi, Sanat, Siyaset, Aşk: Karol Boscamp Lasopolski’nin İstanbul Elçiliğinden Farklı Yansımalar (1776-1778)”. *VII. Uluslararası Osmanlı İstanbul’u Sempozyumu*, 3-5 Mayıs 2019, İstanbul (basımda).

Topaktaş Üstüner, H. (2020). *Lehistan’da Son Osmanlı Elçisi. Numan Bey’in Lehistan Elçiliği ve Sefâretnâmesi (1777-1778)*. İstanbul: Okur Tarihi.

Unat, F. R. (1992). *Osmanlı Sefirleri ve Sefâretnâmeleri*. Ankara: TTK Yayınları.

Uzunçarşılı, İ. H. (1995). *Osmanlı Tarihi*. Cilt 4/2. Ankara: TTK Yayınları.

Wasiucionek, M. (2011). *Ceremonial jako polityka. Intrady posłów wielkich Rzeczypospolitej do Jass w latach 1622–1714*. Yüksek Lisans Tezi. Varşova: Varşova Üniversitesi, Yeniçağ Tarihi ABD.

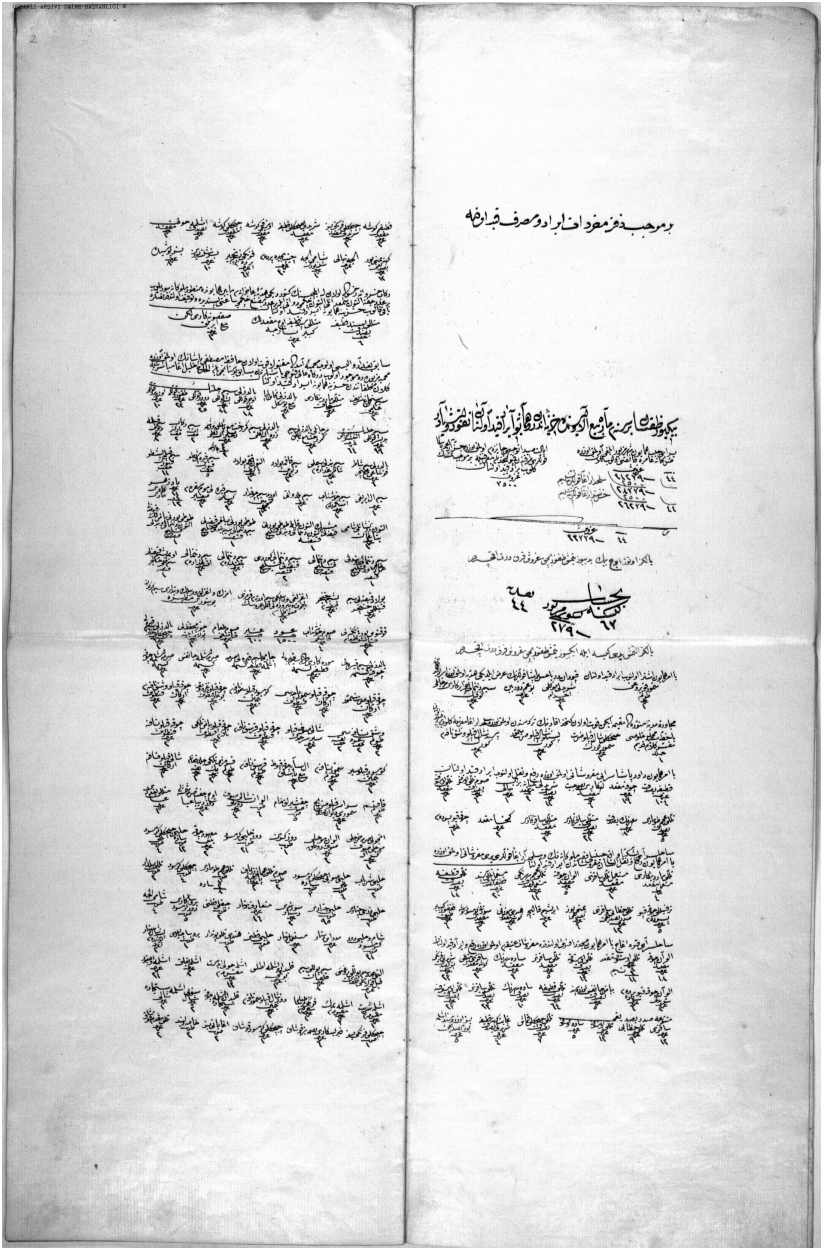
Wasiucionek, M. (2012). “Diplomacy, Power and Ceramonial Entry: Polish-Lithuanian Grand Embassies in Moldavia in the Seventeenth Century”, *Acta Poloniae Historica*, 102, 55-83.

Werner, C. A. (2011). *Padişahın Huzurunda, Elçilik Günlüğü 1616-1618*. İstanbul: Kitap Yayınevi.

Wojna i pokój. Skarby sztuki tureckiej ze zbiorów polskich od XV do XIX wieku, Katalog wystawy, (2000). Warszawa: Muzeum Narodowe.

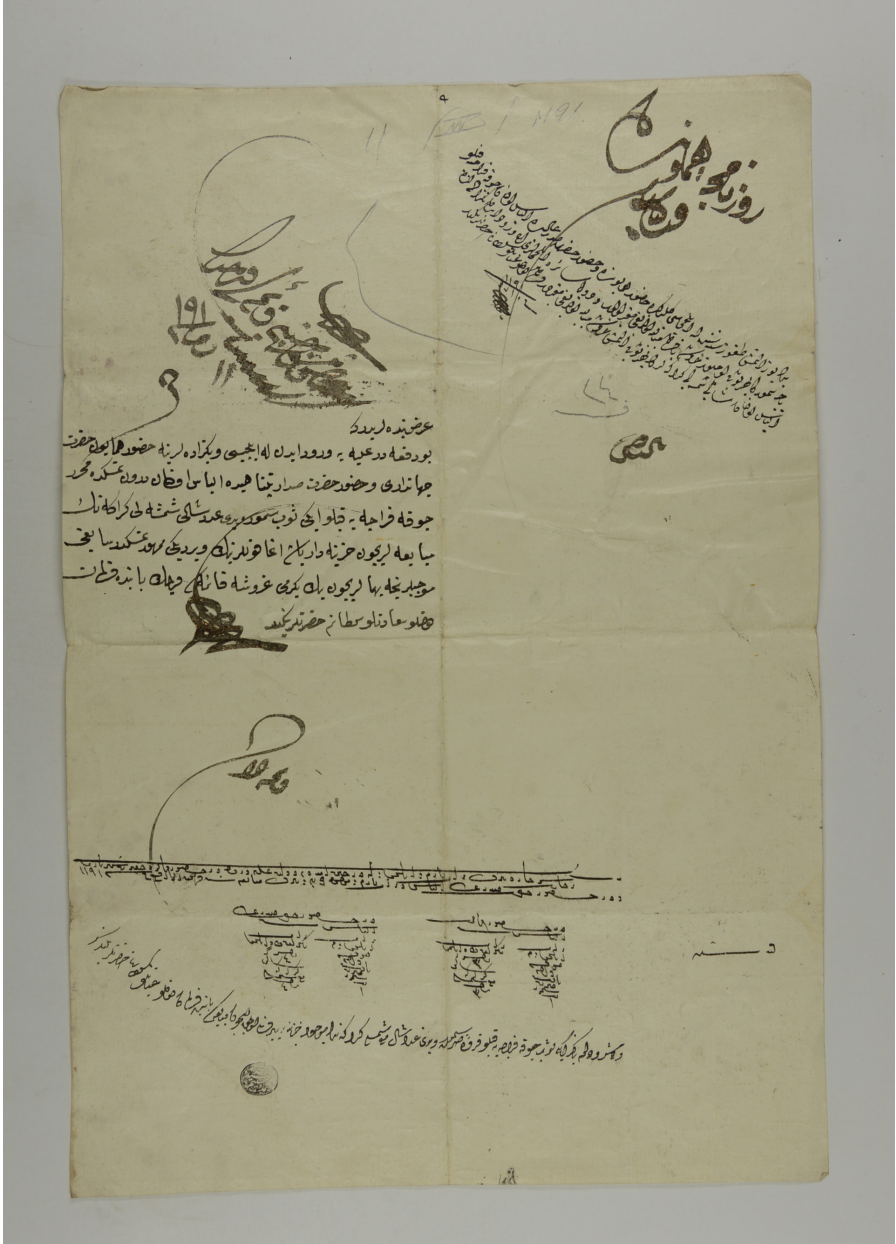
Yıldırım, İ. (2014). *Osmanlı Devleti'nde Elçi Kabulleri*. İstanbul: Kitap Yayınları.

Ek-I

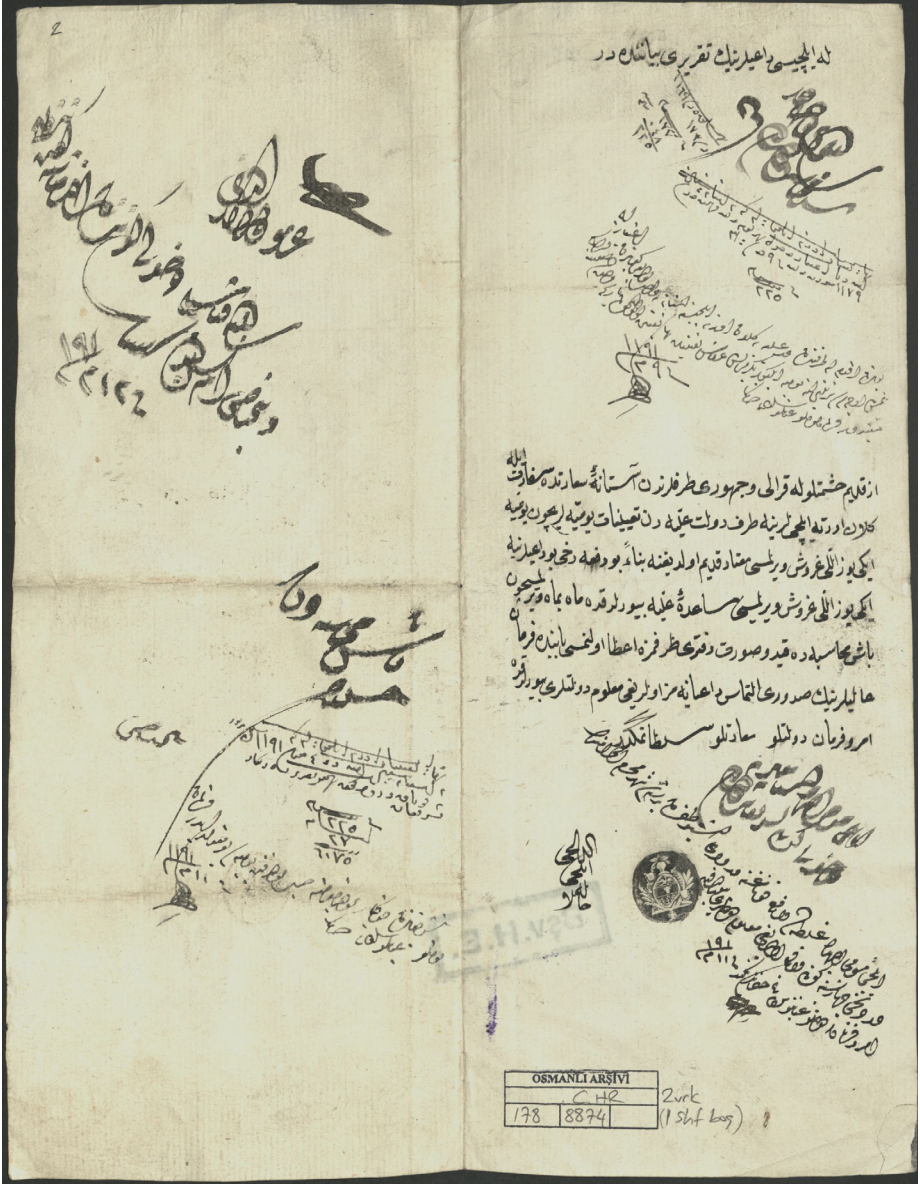
(TSMa)-d. 2422/3, s.2a Boscamp'ın Sultana getirdiği hediyelerin listesi

Ek-II

BOA, D. TŞF. 12/28 Boscamp ve heyetine hilat verilmesi

Ek-III

BOA, C.HR., 178/8874 Boscamp'a tayinat tesviyesi

